

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ե Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ի Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

4. 5. 6. Յ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի :

Ի Ն Կ Ի Լ Դ Ե Ռ Ռ Ա .

Լեւորա . 10 Մայիսի :

Համապատասխան ինկիլիզային գաղթականին :

Մէկ օֆֆիլիզային Գաղթականին կը գրէ
աս հետեւեալ նամակը :

„ Մէկ նաւը եկաւ հոս Ինկիլիզէն
ուայէն ու բերաւ հոս Վալէնձային վերջէ
օրագրութիւնները . ասոնց մէջը կըսէ թէ
Ֆրանսիային նաւահանգիստը՝ որնոր կըբազ
կանար 16 պէյլի նաւէ, գուրս էլաւ թօ
լոնին նաւահանգիստէն . ասոնց ետեւէն էն
կերէ 4 պէյլի նաւով Եսովորդ Բէլիլը՝
որ է Ինկիլիզին աս նաւերուն գլխաւո
րը ” :

Երբոր Ինկիլիզը տիրապետեց Սիկի
լիային մէջը՝ մէկ քանի ապստամբութիւն
բէն ետեւ բռնադատեց հոնտեղի Թադու
հին որ անկից ուրիշ տեղով ելայ երթայ .

բայց Թադուհին ասոր ներհակ քաջկեցաւ
Սիկիլիային ներսի կողմերը . ասոր քովը
խէլը մարդիկներ ալ ժողովեցան ձեռով
նին զէնք առած՝ արդեւելու համար աս հը
րամանը : 3 Ինկիլիզի զօրաց գոռոգ շուտ
մը հասաւ Բալէրմոյէն, ու աստիս անդին
ցըրոճեց աս դէմ գնող մարդիկները՝ տէ
րութեան հրամանը կատարելու համար .
շատ մարդիկներ բըռնվեցան ու բանալ
գործեցան աս ապստամբներուն գլխաւոր
ներէն : Թադուհին աս միջոցիս պատճա
ռեց ծահանայ ըլաւ իրեն հիւանդութիւնը,
անոր համար հասարակաց ստոլովութիւն ա
տեանը վճռեց թէ կըրնայ մնալ գէտ ան
կղզիին մէջ մինչև մայիսի 7 ը , և անկից
վերջը պիտոր մըանայ մէկ Ինկիլիզի Ֆուէ
կաթ ըսված նաւով մէջ կղզիէն երթալու
համար :

Բիէթուպուռիին մէջ եղած դետը՝ որ
նոր սառեցաւ աս ձմեռ, սկսաւ քակվիլ ու
հալիլ Ապրիլի 11 Ին :

(Մօտիւն :)

ՍԱՔ

Ս Ա Ք Ս ՈՆ Ի Ա.

Տրէգա. 9 Մայիս:

Ամսուս 9ին հրատարակվեցաւ աս հե-
տեւալ ծանուցումը Տրէգոս քաղքին մէջ:

« Հրամանաւ քաղքի իշխաններուն կը-
հըրամայլի մեծ մեծ պատիժներով ժողո-
վըդեանը, թէ աս քաղքիս և թէ քաղքէն
դուրս եղած բնակիչներուն, նմանապէս
Քրիէտէրիքսթատին ալ, որ յայտնեն աս
հրամանը հանող քաղքին գլխաւորին՝ ուր
տեղ որ գիտեն թէ կայ Մոսկովի կի՞Պոու-
շի զօրք, կի՞ թէ ուրիշ անձինք՝ որոնք առ-
տիս անդին պահվեալած են. յայտնեն նաեւ
թշնամիին աս քաղքիս մէջ ամմէն ըրած
գործքերը »:

Հասարակաւ. Ի Թէոուիօ գլխաւոր
քաղքի զօրապետէն:

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա.

Մօսկով. 10 Մայիս:

Ամսուս 4ին առաւօտեան դէմ կըրտիմը
եղաւ Վիւսօնէնին մէջը, և քչեց գրեթէ
բոլոր օրը, 59 տուն այրեցաւ, ու 48ը ասն
ալ բոլոր տանիքները այրեցան:

(Օրագր. Այայտէ:)

Պամպէւա. 5 Մայիս:

Մոսքայի Բրինիքէին գունդը Ելզա գե-
տին անդիլի կողմը անցաւ՝ կէսմը Վիթ-
թէմպէուկէն կէսմընալ Թօուկաուէն:

(Օրագր. Փարիզա:)

Պալէու-Ռ. 12 Մայիս:

Լուգձէնի պատերազմներէն ետեւ, անմիա-
բանութիւն ու տրտուծը Մոսկովներուն
ու Պուշնէրուն մէջը օրէօր կը շատնար:
Պուշնէրը կը տեն թէ պատերազմը կոր-
սնցունելուն պատճառը եղաւ Միլօրիա
տովիթը Մոսկովին Ճէնէալը՝ որ ամսուս
23ին հասաւ Տրէգոս, և անկից ետեւ այն-
չափ կամայ կամայ կը քալէր՝ որ ամսուս
29ին հաղիւ հաղ հասաւ Քհէնիդձ որ
հեռու է Տրէգոսայէն 12 մղն: Երբոր հոս

էր աս Ճէնէալը, նորէն հրաման հասաւ
իրեն Վիթձէնսթէին Մոսկովի գլխաւոր
Ճէնէալէն՝ որ շուտը հասնի ու միանայ
պատերազմող բանակին ձախ թեւին հետ
ու զարնէ Փրանսըղները. հնազանդեցաւ
աս հրամանին ու ճամբայ ելաւ ամսուս
29ին Քհէնիդձէն իրեն գունդը, ինքնալ
Ապրիլի 30ին ճամբայ ելաւ քաղքէն ու
հասաւ Բէնինի, Էրթէսի օրը հոնտեղը կէ-
ցաւ հանգչելու համար:

Մայիսի 2ին հասաւ Տուէնքան ուրտեղ
որ էր պատերազմ ընող բանակին ձախ թեւը,
բայց վայրապար եղաւ իրեն դալը, վասն
զի ան տառէն պատերազմը ըմբռնալու վը-
րայէր, ասոր համար և ոչ ալ կըրցաւ մըտ-
նալ պատերազմին մէջը: Հասնելունսէս
հէմէն սկսաւ նորէն ետ քալիլ:

Մոսկովներնալ կը մեղադրէին թէ Եօքթ
Պուշնի Ճէնէալը ինչպէս սէտք էր նե-
չի պատերազմեցաւ Փրանսըղներուն հետ:
(Գալէի. Քրան:)

Փ Ր Ա Ն Ս Ա.

Փուրէ. 13 Մայիս:

Այսորուհին կառավարը Փրանսոյու առաւ
աս հետեւեալ խաղարները Մայիսի 11ին:

Դօսաէնին ու Վիլսարուֆին մէջը Իգա-
լայի Փոխարքան իրեն բանակովը հանգի-
սեցաւ մէկ թշնամեաց գունդիմը՝ որոնք
կեցերէին աղէկ դիրքովը մէկ վաղօղ հե-
ղեղառիմը «էլի՛ն ետեւ: Փոխարքան պա-
տերազմեցաւ ասոնց հետ ու վըռնտեց ի-
րենց կեցած տեղերէն. ուղաննեց անոնցմէ
հաղար հոգիէն ուեղի, ու 5 հարիւր հո-
գիալ գերի բռնեց:

Մէկ խաղախմը բռնըվեցաւ որուն հե-
տը կար մէկ թուղթմը, աս թղթին օրի-
նակը կը գընենք վարը: Մոսկովները այրե-
ցին փախչելու ատեն 800 առապայէն ա-
ւելի: Մոսկովներուն շատ կահարասնե-
րը, ու 20 կողորալ թօփ Փրանսըղները գտան
ճամբայներուն վըրայ. շատ խաղախմերու
գունդեր դուրս կը տրըվեցան իրենց բա-
նակէն:

Ամսուս 8ին կէսօրվան ատեն, Փոխար-
քան մտաւ Տրէգոս: Մոսկովները բայ՝ ի
մէկ մեծ կամուրջմը 3 ուրիշ կամուրջնե-
րալ շիներէին Ելզա գետին վըրայ. փո-
խար

խաբքան գնաց իրեն գունդով աս կամուրջ ներուն վրայ, ու հոնտեղը հասնելունպէս Մոսկովները կըրակ տրվին, կամուրջներ ընուն, ու այրեցին: Ֆրանսեցիները առին Մոսկովներուն ձեռքէն 3 կամուրջի գլուխ: Եւրպի եղբբէն բոլոր թնամները ետ քաշվեցան:

Նաբոլէօն կայսրը մտաւ Տրեզտա ամ. տուս 8 ին կէսօրէն ետե սահման մէկին. կայսրը անձամբ բոլոր քաղաքը պարտեցաւ ու հասաւ փնջե Բրիտանիոյ ձեռքը, հոնտեղը հրամայեց որ կամուրջը ձգեն դետին վրայ:

Օրէնալը ան նամակին՝ որոք գրեի բերելով խաղախին քովէն գրաւելոցաւ:

«Թէ որ ֆրանսեցիները զձեզ բռնադատեն ետ քաշվելու, բռնեցէք ան ճամբան ինչպէս որ կըկարդարէ ձեզի Վինթ ձենթէին Ճէնէնալը: հրաման կուտամ ձեզի որ այրէք բոլոր ան կահկարասիները՝ որոք ձեզի արդէ կըլլան ճամբուն մէջը: այրեցէք ամեն առաքանները՝ ու ձիերը բերէք ձեր հետը: ան բաները որ կըրնաք փախցնել փախցուցէք փնջե Եւրպա դետը առանց մէկ տեղով ուղարկուլ»:

(Մօնթեոն):

Տեպալեի Բրանսլէ Ճէնէնալին խաղախին որ գրեի Լէստո Գառալի Ճէնէնալին, որ է կառավար Եւրպային աս Օրէնալին մէջ եղած երբին:

«Պարոն Ճէնէնալ:

«Որովհետեւ Սթանտաուին բերդը ու քաղաքը պարսկելու ատեն տեսնուեցայ հըրամանոցը հետ, ու իմ զօրացըս կառավարութե վրայ գովեստներ ալ լսեցի հրամանոցմէ, կըլուսայի որ դաշնագրուէ խօսքին կէօրէ հանդարտ ճամբայ ընելով դամ գէպի Եւրպա, բայց յայտը պարտաւ ելաւ: ուստի կըկարտաւորիմ իմացնել հրամանոցը՝ թէ ինչպէս արմնցած մնացերեմ ու ներդրեմալ միանգամայն՝ Պաուլին զօրքը մեր հետը ասանկ վարվելուն համար:

Պէտքին ռաբի Ժողովուրդը եկան պատեցին Սթանտաուին դունները, ու շատ ներացուցին զձեզ, ուր է, հիշ դապի լեղաւ աս ցած Ժողովուրդը ինչպէս որ պէտք

էր, և ինչպէս որ խոտացաք մեզի: Բոլոր ճամբուն վրայ տեղերով ու բրիտներով զինած մարդիկներ մասխարհուէ առնելին կեղային ու թէ տղաք պիտի վախցնեն: և ինչպէս որ ըսինէ կառավարներուն հրաւանովը կեցերէն եղբ մէկեր, ու զի ցըրնեն մեզի թէ ամեն Ժողովուրդը ուրք ելերէ, թէպէտ և իրենց տիրվածները կըգրծվարինկոր, ինչպէս որ իրենց գործքովալ երեցուցին: Ինչ խոսվու թէ հանելու առիթ կընայինէ բանեցուցին՝ ու զի օֆֆիցիալներ, զինուորներ, փախցնել տան մեր գունդէն, ստակ մի կըսես, անոյշ անոյշ խօսքերմի, խմելքմի ևն, ամեն թիւուրէ բան ըրին, ու մեր Պաուլ առաջնորդները աս բաները արդէլեւուն տեղը՝ ինչպէս որ պարտքերին էր, տահա պէթէր ամեն ուժովը վրայ կուտային: Պարոն Կուրիէվին տակ եղած Մոսկովի գունդը շատ դժուարէր էր ան բանիս վրայ: Պատըստվեր էին՝ որ գիշերանց իմ գունդիս վրայ վաղէն տուններուն մէջը ու դէնքերնին թալէն: աս ամօթալի գործքը պիտուրէին Հալկալէն Սանտաուին ու իրեն չըգիպայ տեղվանքը: Ես իրաւոր չէի կարծեր պայտիս բաներ, և չորհալալեմ իմին գունդիս որ ձեր ճաղապը ուրիշ բանով չորովին՝ բայց եթէ բանի տեղ չտեսէլով ու արհամարհելով, որով և ձերմակ երես կըրնամ ելլալ իմին մեծաւորիս առջևը: Պարտք տեսցի ինծի Պարոն Ճէնէնալ, աս թուովս հրամանոցը գրելու: Ան զգածմունքները որ շարժեցին իմ սիրտս, և հրամանոցը սրի բարեկամութե, ինծի մեծ բաղձանք կըբերէր՝ որ չէ թէ պայտիս սի բաներ՝ այլ ատոնց ներհակը գրէի հրամանոցը:

Հասարակաւ Պարոն Տեպալեին, հին վերակացու Սթանտաուին:

Վիլիէյմսիին գլխաւորին խաղախին՝ որուն մէջ լեպապի թէ ինչպէս պաշտպանեցին աս պեղը ու խաղախին ինչպէս ինչպէս երես միան:

«Տեր Աբբայ:

Հրամանոցը տեղուղի զիս պատուէց Վիլթ թէմպեոն քաղաքին ու կամուրջին պաշտպանութե ինծի յանձնելով: Թէպէտ ու մեր

մեր յանդուգ թշնամին հինգ տնգամ 2 հազար հազիով ուղեց Էլպային ձախ կողմը եղած կամուրջին դուրսը դրաւ Էլպային շէշ, բայց չկրցաւ: Աստեղը՝ կատաղի Մոսկովներուն կրքակին տակը օրէօր կը կատարեւորէր իր օրվան օրըս վախ պիւլէ կը ձգէ էն կը արուի զօրաց ալ:

Ալեքսանդրովի քաղաքը որ մարտի 10 ին ամենատարեալ բանակներ, ու 21 ին հազու թէ քիչը կարգաւորներէր, ու նաեւ մինչև Ապրիլի մէկը ունէր շատ պահասուններ՝ ինչպէս կը վախցըմէր թէ մէկ ձեռքով երկունքը կը լուծէր թշնամիները, ապրիլի 17 ին 1500 էն քիչ զինուորով մէկ աղէկ պատերազմով զինացաւ 10 հիւր Մոսկովի դէմ՝ որոնց զլսաւորը էր Ալեքսանդրովի ճէնեալը, որ էր անկախ զլսաւորը Մոսկովի ու Պուտլի զօրաց վրայ:

Աստեղադէս առաջ, մեր գուրսի գունդերուն վրայ վաղեցին Մոսկովները ու կառնուրին ձեռքին, թէ որ մէկ մասնաւոր բանիմը համար (որոնք վերջը կիմացընէմ) նոյն օրը սահալը շին դուրս հանած չըլայի մէկ գունդով՝ որոնց զլսաւորը էր Պուտլի ճէնեալը, ու գունդը կը բաղկանար 800 հոգիէ: Աս ճէնեալը դէմ դըրաւ թշնամիներուն ու մերոնց ժաւանակ տըվաւ որ ետ քայլին. ասկից ետեւս մէկ զարհուրելի պատերազմով բերքէն հետ ու բոլոր օրը տեւց: Թշնամին՝ ինչպէս որ իրենքաւ կը խոստովանին կորոնցուց աս ծեծիս մէջ 17 օֆֆիլիալ, 600 հոգի: Հետեւաւ օրը 18 ին մէկը եկաւ անդի կողմէն որ դաշնադրութի ընդէ, ես ինչպէս որ պէտք էր պատասխանը տըվի: Աս չէ ըսելու ետեւ, սկսան 8 սահալ սաստիկ թփուտել, ու կը լանային քաղաքը՝ մանաւանդ մեր մաղաղաները էրէլ: Աս երկու օրվանս մէջ մենք որ պատնէշները պաշտպանելու հետ էինք նէ, կամուրջին գլխուն վրայ չորս անգամ զարնվերէր. աս տեղը Պուտլի քովի ճէնեալին տակն էր: Ամուս 19 ին կէս գիշերանց բերաւ թշնամին մեր կամուրջին գլխացը 6 խում պարսոյ. ես իմ պահպանութիւնը կընէի պատնէշներուն վրայ, ու քան զամենը առաջ իմացայ բանը, ու առջի խումպարային

հանդէսն առաջ օգնութիւն հասուցի անտեղը. կամուրջը մենք վտանգէմը աղաւթեցաւ, վասն զի երկու խումպարայ գընացին խաթանոտ կամարիմը վրայ ինչպէս: Մէկ նոր պատնէշը որ առաջուց ըսկներէինք, իրէք օրվան մէջ ըմբոսեցաւ, որոնք կընայ ասկից ետեւ աս տեսակ վտանգներէն պահէլ կամուրջը:

Մայիսի 6 ին զանազան լրտեսներէ իմա նալով մեր մեծ բանակին ապահովութիւն, սահալը իրենք կէսօրէն ետեւ դուրսը նալ ելայ ու զարկի թշնամին գունդերը. թշնամին չի թեցաւ երբ որ տեսաւ որ յանկարծակի չորս դիէն վրան հասայ. զասոնք ետեւ քէշէն ետեւ, իմ գունդերս առաջ քէշի ու հիւ բանը չը համարձակեցաւ ընելու մեզի դէմ. ինծմէ 2 հոգի միայն մեռան և մէկ քանի հոգի մնաց վերաւորվեցան, իսկ թշնամին վրայ ըսեցի թէ մեր չորս խաթան ետեւ կորոնցուցերէ: Իմ հիւսապիս կէօրէ Ապրիլի մէկէն մինչև Մայիսի 7ը 2000 հոգի մը կորսնցուցած է թշնամին. իսկ մենք 395 հոգի կորսնցուցինք:

Մայիսի 7 ին խապար առի թէ Մոսքայի Բրիտիկէն Թուրքաւուն վրայ կերթայի, ու պիտոր գունդով խրկէ՝ որ դայ մօտիկնայ ինծի, և թէ Խալիլայի փոխարէն ասօր կը հասնի Տրեզուար, քէշով Մոսկովի ու Պուտլի Լուգանի երեւելի պատերազմէն մնացած զօրքերը:

Թէ որ հըրամանոց մտքին ու ուղածին կէօրէ ըրերէնք մեր ծառայութիւնէ, կը խընդրեմ հրամանոցմէ՝ որ բարերարութիւնը ջըջընէլ բոլոր ճէնեալներուն օֆֆիլիալներուն, մեծին ու պղտիկին, ու ամէն զօրացը՝ որ իմ տակը աս պաշարման 37 օր ծառայեցին, ու արժանի են վարձքի: Ես ամեն սրտով կը խնդրեմ հրամանոցմէ աս կը արիճներուն համար՝ որ զերէնք գըրերէն հրամանոց անձինը վրայ և հրամանոց ծառայութիւնը:

Ծառայքդ Լէ Լէ.

Հասարակաւ. Պարոն Լաբուալ:
(Մօթիւն:)

Աս դրոճքը՝ որ է պատմութիւն հիմախան ատենիս, տասնըհինգ օրը մէյնը կը տըպի,
ԻՎԵՆ ԵՏԻՎ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: